סבר לה *כר"ש דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא *ודלא כר' יוחנן במחוסר זמן סבר לה *כרבי שמעון בן יהודה יתום כגון שהשלה קיים ור' יהושע לטעמיה דאמר אפילו שחט את אמו והשלה קיים אין זה יתום, העיד רבי ישמעאל בן סתריאל מערקת לבינה לפני רבי במקומנו מפשיטין את המתה ומלבישין את החי, אמר רבי נתגלה טעמא של משנתינו, (א) (חזירין) שבמקומנו יש להם ששים רבוא קלפים *בבית המסס שלו, פעם אחת נפל ארז אחד שבמקומנו ועברו שש עשרה קרונות על חודו, (א) (אחת) פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעה ששים כרכים ושברה שלש מאות ארזים, ומי שדיא ליה והא כתיב °כנף רננים נעלסה (ב) אמר רב אשי ההוא מוזרתא הואי:

מתני' *שלש גרנות למעשר בהמה בפרס הפסח, ובפרס העצרת, ובפרס החג (והן גרנות של מעשר בהמה) דברי ר' עקיבא, בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באב, ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בניסן, באחד בסיון, בכ"ט באלול, ולמה אמרו בעשרים ותשעה באלול ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב לפיכך הקדימוהו בעשרים ותשעה באלול. ר' מאיר אומר *באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, בן עזאי אומר האלולים מתעשרים בפני עצמן. כל הנולדים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול הרי אלו מצטרפין, חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ר"ה אינן מצטרפין, חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין, אם כן למה (ג) נאמרו שלש גרנות למעשר בהמה? שעד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט, הגיע הגורן לא ישחוט, ואם שחט פטור:

גמ' מאי שנא תלת אמר רבה בר שילא *(ג) לקבל חורפי ואפלי וקיטי ומאי שנא בהני זימני? אמר רבי תנחום בריה דרב חייא איש כפר עכו

כדי

רש"י

ולד מעליא הוא' ד] במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ') קא"ר שמעון דהרי זה כילוד ואמו טמאה לידה וריש לקיש מפרש טעמא בגמרא תלד לרבות יוצא דופן והכי נמי אמרינן כי יולד לרבות יוצא דופן: ודלא כר' יוחנן. דאמר התם בההוא פירקא [שם] דמודה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש דגמר לידה לידה מבכור דבעי רחם: כר' שמעון. דאמר דנכנס לדיר להתעשר וכדפרשינן למילתיה לעיל בפרק הלוקח בהמה מן העובד כוכבים (דף כא:): והשלח. והעור קיים כשיצא הולד לחוץ: בן סתריאל מפרקת לבינה: מקום: (א) (את) המתה. (כשמקשה) מחמת (הוולד) מפשיטים עור האם שהיא מתה ומלבישין אותו לולד שהוא חי ומתקיים מפני דבר זה שעושין לו: את החי. זהו הולד: נתגלה טעמא של משנתינו. דודאי משום הכי קאמר רבי יהושע אם נולד כל זמן (ג) ו] שהעור שהשלח קיים אינו יתום דכיון דהעור עליה עולד דומה כמי שאמו קיימת: *ועוד העיד דבר זה חזירין שבמקומנו. לשון חזרת ירק שלועזים למוגא: בבית המסס. היינו אותן עלין קטנים כמו הבשר עצמו שיש (ד) (באותו) המסס של בהמה שקורין לינסולא: ועוד העיד דבר זה פעם אחת כו' על חודו. על לידו ברוחבו שהוא עב כל כך שעברו עליו י"ו קרונות זו בצד זו על חודו כלומר ברוחבו של אילן: בר יוכני. עוף הוא כדאמרינן בכמה דוכתי* ואימא כביעא דבר יוכני: טבעה. ממה שבתוכה: והכתיב כנף רננים נעלסה. ומתפרש הכי בלשון נוטריקון נושא עולה ונתחסא *שכך אמר הקב"ה וכי בראתי כנפים משובחות לאותו עוף בר יוכני שיש לו כח כל כך שנושאה ביצה גדולה כזאת ומגביה למעלה ומורידה בנחת בקינה אלמא דלא שדיא ליה נתחסא. לשון ירידה וחבירו במסכת תענית (דף יט*) בן המתחטא לפני אביו: מוזרתא הואי. בלע"ז סורני"ך שלא היתה ראויה לאפרוח לכך השליכה: **מתני'** שלש גרנות למעשר בהמה. כלומר בשלשה פרקים בשנה הוי זמן מעשר בהמה שהבהמות שיולדו לו בין פרק לפרק צריך לו לעשר כשיגיע הפרק דמשיגיע הפרק לא יאכל מהן לכתחלה מדרבנן בלא מעשר אבל קודם לכן מותר דמצוה בעלמא הוא לעשר בהמותיו דהעשירי קודש מאחר שקרא עליו שם אבל הרשות בידו לאוכלו בלא מעשר אבל בהני שלשה זמנים הצריכוהו חכמים שלא יאכל לכתחלה בלא מעשר ובגמרא מפרש מאי שנא בהני זמנים ומאי טעמא נקט לשון גרנות: פרוס. מפרש בגמרא כמה הוא וטעמא דכל הני תנאי מפרש בגמרא: והן גרנות של מעשר בהמה. דשבולין הבהמות מדרבנן: ואי אפשר לעשר בי"ט. כדמפרש בגמרא משום סקריאת שצריך לסקור בסיקרא העשירי ובי"ט אי אפשר מפני שצובע: ראש השנה. דאותן שנולדו קודם לכן אין נכנסין לדיר להתעשר עם אותן שיוולדו מכאן ואילך משום דהוי חדש וישן: האלולים. אותן שנולדו באלול אין מתעשרין לא עם בני תשרי ולא עם בני אב וטעמא מפרש בגמרא דמספקא ליה אי הלכה כרבי מאיר (ה) או כרבי שמעון באחד בתשרי הלכך מתעשרין בפני עצמן: כל הנולדין כו'. אתאן לרבי אלעזר ורבי שמעון דאמרי באחד בתשרי ראש השנה למעשר בהמה: מצטרפין. לכונסן לדיר אחד: לפני הגורן. מאלו שלש גרנות שאין הגורן מפסיק: למה נאמר. למאי הלכתא: למכור ולשחוט. לכתחלה בלא מעשר: **גמ'** לקבל חורפי ואפלי וקייטי. שיש בהמות שמבכירות לילד קודם הפסח ויש בהמות שמאחרות עד בין פסח לעצרת ויש שאין יולדות עד בין עצרת לחג וכנגדם תיקנו חכמים זמנים אלו חרפי בפרוס הפסח אפלי בפרוס עצרת קייטי בפרוס החג ואית דגרסי קייטי בפרוס עצרת ואפלי בפרוס החג:

כדי

תוספות

בפרוס הפסח. מפרש בגמרא ט"ו יום דפרוס לשון פרוסה פלגא דל' יום שדורשין בהלכות הפסח קודם הפסח ובן עזאי דאמר [בכ"ט] באדר אר' עקיבא לא פליג אלא באדר הסמוך לניסן דלבן עזאי לעולם חסר וקביעא ליה ז] זמנו לעולם בכ"ט באדר משמע דערב פסח הוי בכלל הני ט"ו יום דפרוס ובפרק קמא דר"ה (דף ז') נמי משמע כן שמיום הפורים מתחילין לדרוש ולא מקודם גבי הם העידו שמעברין את השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים משום דדורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום ואתי לזלזולי בחמץ *מיום הפורים קודם הפסח שלשים יום שמע מינה דערב הפסח בכלל השלשים יום וכן ר"א ור"ש דאמרי בסמוך באחד בניסן מפרש בגמרא דסברי כמאן דאמר שתי שבתות שמע מינה ח] ערב פסח מן המנין ותימה דקתני במילתא דר' אלעזר ור"ש ולמה ט] [לא] אמרו באחד בתשרי מפני שהוא י"ט ואי אפשר לעשר בי"ט לפיכך הקדימוהו בכ"ט באלול והלא מן הדין הוא *בפנים *(באלול) דיום ראשון של סוכות ממנין שתי שבתות כמו ערב פסח דעיקר מה שדורשין בהלכות הרגל קודם לרגל אינו אלא מפני י] קרבנות כדמשמע פ"ק דע"ז (דף ה:) דפריך לפני חגיהן ג' ימים ותו לא והתניא דורשין בהלכות הפסח כו' [ומשני] לדידן אפי' דוק שבעין פסלינן להקרבה מיבעי יא] ל' יום ועיקר דרשא דהלכות פסח משום פסח גופיה הנשחט ע"פ ולא משום ימות הפסח דהא יב] נפקא פ"ק דפסחים (דף ו.) משום דנביא עומד בפסח ראשון ומזהיר בפסח שני ועיקר שני לשחיטת פסח שני נאמר ועיקר דרשא דשתי שבתות דרשב"ג מפיק להו מנביא עומד בראש חדש ומזהיר על יג] פסח ועיקר הלכות פסח מצרים לא הוצרכו אלא ליום שחיטת פסח שלא היה שם א) (בפסח) קרבנות אחרים יד] ב) ובפרק בתרא דמגילה (דף כט:) משמע התם דשתי שבתות דרשב"ג אין יום המעשה בכלל דמוקי התם כותיה מתני' טו] דמקדימין וקרינן ול' יום דנפקא לן מנביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני נמי הם בלא יום המעשה דהא איכא התם י"ו דניסן וי"ד דאייר שהן ל"א יום ומהיא שמעתין דמגילה עצמה טז] יקשה למצוא י"ד יום בלא יום המעשה וי"ל דלעולם אין יום המעשה בכלל ולא חלקו חכמים בין פסח לסוכות והלכו אחר עיקר יז] י"ט להתחיל בשתי שבתות מבאחד בניסן ומבאחד בתשרי שבי"ט קרבנות מרובין ראייה חגיגה ושמחה ואע"ג דנביא עומד בר"ח ומזהיר על יח] פסח הייט על שחיטת פסח שבי"ד מ"מ לדורות ממה שיש להזהיר על כל פסח לא חשו חכמים למהר יום אחד בפסח יותר מבחג וגבי שקלים קבעו חכמים יט] זמן בר"ח אדר ולא חשו להקדים יום אחד לפני ר"ח כדי שיהו ל' יום שלימים כיון כ] שדבר מסור לב"ד של הבאת תמידין מתרומה חדשה אע"ג דבמתניתין דהכא דייקין לכוין החשבון כא] זמן השמעת שקלים לעולם באחד באדר משמיעים על השקלים:

רבינו גרשום

סבר לה כר' שמעון דאמר במס' נדה ולד מעליא הוא דכתיב אם נקבה תלד לרבות יוצא דופן: ודלא כר' יוחנן דפליג עליה התם דאמר מודי ר' שמעון לענין קדשים שאינו קדוש דלא הוי ולד: במחוסר זמן סבר לה כר' שמעון בן יהודה · דאמר לעיל מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והרי הוא כבכור כו': מערקת לבנה מפשיטין את המתה השלח שלה ומלבישין את החיה היתום: נתגלה טעמא של משנתינו · של ר' יהושע א) וכיעבר ליה הכי חזי: חזירים · קלפי עלין כקלח אחד: נעלסה · תרגו' במנחות נושא עולה ותתחסא כלומר נושאה ומעלה

שיטה מקובצת

רש"י כתב יד

נושא

נושא

נושא